วัดราชบัลลังก์ : การผสานรูปแบบงานสถาปัตยกรรมในเขตชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย

ศุภวัฒน์ หิรัญธนวิวัฒน์
ภาควิชาสถาปัตยกรรมศาสตร์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
suphawat.hi@gmail.com

บทคัดย่อ

เคยมีการตั้งคำถามในแวดวงสถาปัตยกรรมว่า “รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในดินแดนชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของไทยนั้นเป็นอย่างไร และมีอัตลักษณ์ชัดเจนหรือไม่” จากการสำรวจพุทธศิลปสถาปัตยกรรมไทยประเภทวัดในเขตจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของไทย คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด ได้พบวัดๆ หนึ่งมีความน่าสนใจอย่างยิ่งในด้านแนวความคิดในการออกแบบ และมีความสำคัญต่อประวัติศาสตร์ของชาติไทย วัดที่กล่าวถึงนี้ คือ “วัดราชบัลลังก์” บทความนี้มุ่งเน้นศึกษาโบราณสถานภายในวัดที่สำคัญที่สุด คือ อุโบสถ เนื่องจากมีรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีลักษณะเฉพาะตัว แปลกตา แตกต่างจากสถาปัตยกรรมไทยในภาคอื่นๆ สมควรต่อการศึกษาในด้านที่มาของแนวความคิดในการออกแบบ รูปแบบสถาปัตยกรรมของอุโบสถมีการผสมผสานระหว่างศิลปะไทย จีน และตะวันตก ส่งผลให้เกิดประเด็นคำถามใหม่ คือ “เหตุใดจึงมีการผสมผสานศิลปะจีนร่วมอยู่ในการออกแบบอุโบสถนี้” ซึ่งอาจวิเคราะห์ได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ชุมชนในเขตนี้เคยเป็นชุมชนของชาวจีน
2. สมเด็จพระเจ้าตากสินมีเชื้อสายจีนและมีความสัมพันธ์อันดีกับจีน

รูปแบบสถาปัตยกรรมของอุโบสถแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับต่างชาติ และที่สำคัญคือได้เกิดการสร้างสรรค์ผสมผสานรูปแบบงานสถาปัตยกรรมต่างวัฒนธรรมได้อย่างกลมกลืน ถือเป็นคุณค่าทางสถาปัตยกรรมไทยรูปแบบใหม่

คำสำคัญ: พุทธศิลปสถาปัตยกรรมไทย การผสานรูปแบบงานสถาปัตยกรรม ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก อัตลักษณ์

Wat Rajabanlang : Hybridisation of Architectural Styles in the Eastern Seaboard of Thailand

Suphawat Hiranthanawiwat

Department of Architecture Faculty of Architecture, Chulalongkorn University

suphawat.hi@gmail.com

ABSTRACT

This article is a response to a question : "what is the form of Thai architecture in the eastern seaboard of Thailand, and does it have an obvious identity?" In response to this question, Buddhist temples in the eastern provinces of Chonburi, Rayong, Chantaburi and Trat were surveyed, and the temple of Wat Rajabanlang in Rayong was selected as a case study. The paper specically examines the *ubosot*, or the ordination hall, with a unique hybridised architectural style. Through the research, it can be concluded that the use of Chinese forms was not merely to decorate, but was strongly based on actual traditional Chinese beliefs. The use of Chinese-style auspicious symbols on the window frames, for instance, indicates that either the community in this area was once dominated by Chinese migrants, or it was meant to represent the good relationship between King Taksin and the Chinese subjects. Nonetheless, it should also be noted that the architectural style of the *ubosot* shows a strong relationship between Thailand and other countries. What is more important is the creativity of art that allows various cultures to blend harmoniously, as seen at Wat Rajabanlang.

Keyword: Buddhist Monastery, Hybridisation of architectural styles, The Eastern seaboard (of Thailand), Identity

บทนำ

หากกล่าวถึงดินแดนชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของไทย คงเป็นที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว และความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ แต่กลับไม่รับความสนใจในการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์และอารยธรรม อาจเป็นเพราะมีการค้นพบหลักฐานทางประวัติศาสตร์ค่อนข้างน้อย รวมถึงมีการเข้ามาของกลุ่มคนต่างถิ่นต่างเชื้อชาติ ทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรม ไม่มีความแน่นอนในตำแหน่งที่ตั้งของเมือง เนื่องจากการตั้งถิ่นฐานไม่อยู่คงที่ถาวร ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถพัฒนาขึ้นเป็นเมืองที่แข็งแรงเป็นปึกแผ่นได้ แม้แต่ในยุคกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ก็ยังไม่มีความสนใจเข้าบริหารจัดการดูแลพื้นที่บริเวณนี้ ด้วยเหตุนี้ สภาพและฐานะของดินแดนในแถบนี้จึงเป็นบริเวณชายขอบที่ไม่ได้รับความสนใจตลอดมา

อย่างไรก็ตาม จากการเดินทางสำรวจสถาปัตยกรรมและศิลปกรรมอันทรงคุณค่าที่ยังหลงเหลือหลักฐานให้เห็นเป็นรูปธรรม ซึ่งมีเกณฑ์การคัดเลือกจากอาคารภายในวัดที่ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานโดยกรมศิลปากร ในเขตจังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของไทย คือ ชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด พบว่า มีความหลากหลายในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ความหลากหลายด้านประเภทอาคาร ความหลากหลายด้านรูปแบบสถาปัตยกรรม และความหลากหลายด้านยุคสมัย ซึ่งความหลากหลายเหล่านี้มีความน่าสนใจ ท้าทายให้ค้นหาคำตอบ และอาจทำให้เข้าใจถึงเหตุและปัจจัยของการก่อตัวทางวัฒนธรรมในดินแดนชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมากขึ้น

จากการสำรวจโบราณสถานหลายวัด ได้พบวัดหนึ่งมีความน่าสนใจในเชิงแนวความคิดในการออกแบบ ซึ่งเป็นตัวอย่างที่ดีเกี่ยวกับการผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรม และที่สำคัญวัดนี้ยังมีบทบาทในประวัติศาสตร์ชาติไทย อีกทั้งความหมายของชื่อวัดที่แสดงถึงสถาบันพระมหากษัตริย์ วัดที่กล่าวถึงนี้ คือ **"วัดราชบัลลังก์"**

ที่มาและความสำคัญของวัดราชบัลลังก์

วัดราชบัลลังก์ เดิมมีชื่อว่าวัดเนินสระ หรือชาวบ้านท้องถิ่นเรียกว่า วัดทะเลน้อย ตั้งอยู่บ้านทะเลน้อย ตำบลทางเกวียน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง วัดราชบัลลังก์นี้ สร้างขึ้นเมื่อใดไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัด บ้างว่าสร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย (สนง.วัฒนธรรมจังหวัดระยอง อส.มศ., 2551) บ้างว่าสมเด็จพระเจ้าตากสินโปรดให้ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับทหารที่เสียชีวิตในวีรกรรมทุ่งพลง บ้านทะเลน้อย ในครั้งก่อนเข้าตีเมืองจันทบูร ราวปี พ.ศ. 2310 ในช่วงที่เสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่า (จรีวรรณ รัตนประยูร ชุมเปีย, 2552)

อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ตอนเริ่มสร้างวัดอาจเป็นเพียงวัดเล็กๆ ไม่เป็นที่รู้จักโดยทั่วไป แต่วัดราชบัลลังก์ก็ได้มีบทบาทสำคัญเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาให้แก่พม่าครั้งที่ 2 เมื่อกองทัพของสมเด็จพระเจ้าตากสินได้พาไพร่พลหลบหนีมาทางภาคตะวันออก ซึ่งมีเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับวัดราชบัลลังก์ คือ ก่อนเข้ายึดเมืองจันทบูร สมเด็จ



ภาพที่ 1: *แผนที่แสดง 4 จังหวัดชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกของไทย*



ภาพที่ 2: *แผนที่แสดงที่ตั้งวัดราชบัลลังก์ ในเขตอำเภอแกลง ที่มา : www.reo13.go.th*

พระเจ้าตากสินทรงกรีฑาพลทหารออกจากเมืองระยองไปบ้านประแส บ้านกล่ำ เมืองแกลง และได้ตั้งทัพที่บ้านทะเลน้อย หรือเนินสระ (วัดราชบัลลังก์ในปัจจุบัน) (จรีวรรณ รัตนประยูร ชุมเปีย, 2552) ปัจจัยหนึ่งในการตั้งทัพ ณ สถานที่แห่งนี้ เพราะเป็นชัยภูมิที่ดี ทางทิศตะวันออกของวัดใกล้กับแม่น้ำประแส สามารถเดินเรือออกสู่อ่าวไทยได้และที่แม่น้ำประแสนี่เองทหารจีนประมาณ 500 คน ได้เดินทางมาถึงและขึ้นฝั่งบริเวณนี้ตามที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมีหนังสือขอความช่วยเหลือจากประเทศจีน แต่ก็มีเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิด เมื่อขุนรามหมื่นซ่อง (กรมการเก่าเมืองระยอง ซึ่งเคยปล้นค่ายสมเด็จพระเจ้าตากสิน) นำพรรคพวกไล่ฟันแทงฆ่าทหารทั้งไทยและจีนตายเป็นจำนวนหนึ่ง ทำให้พระองค์เสียพระทัยเป็นอย่างมาก จึงทรงฝังศพทหารไว้ที่วัดเนินสระและปลูกต้นมะขามกับต้นโพธิ์ไว้บริเวณนั้น ทั้งยังปรากฏอยู่ให้เห็นในปัจจุบัน (จรีวรรณ รัตนประยูร ชุมเปีย, 2552) ต่อมาในคืนก่อนเข้าตีเมืองจันทบูร พระองค์ทรงรับสั่งโยธาทหารเมื่อหุงหาอาหารกินเสร็จแล้วให้เทอาหารที่เหลือทิ้งและทุบหม้อข้าวหม้อแกงเสียให้หมดหมายไปกินข้าวด้วยกันในเมืองวันพรุ่งนี้ ถึงตีเอาเมืองไม่ได้ในค่ำวันนี้ก็จะได้ตายเสียด้วยกันให้หมดทีเดียว (พลตรี จรรยา ประชิตโรมรัน, 2543) ซึ่งสถานที่กระทำการนี้คือ วัดราชบัลลังก์ในปัจจุบัน หลังจากนั้นพระองค์ก็ทำการยึดเมืองจันทบูรและกอบกู้เอกราชให้กับประเทศไทยได้สำเร็จ ทรงปราบดาภิเษกเป็นพระมหากษัตริย์ มีกรุงธนบุรีเป็นราชธานี หลังจากเป็นกษัตริย์แล้วพระองค์ทรงสถาปนาวัดเนินสระแห่งนี้ขึ้นเป็นพระอารามหลวง ครั้นต่อมา ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 ได้พระราชทานนามใหม่เป็น **“วัดราชบัลลังก์ประดิษฐาวราราม”** เพื่อเชิดชูเกียรติแด่สมเด็จพระเจ้าตากสิน (จรีวรรณ รัตนประยูร ชุมเปีย, 2552) หลังจากนั้นระยะหนึ่งวัดถูกทิ้งร้างเป็นเวลานาน อาคารต่างๆ ภายในวัดชำรุดทรุดโทรม ซึ่งปัจจุบันกรมศิลปากรได้บูรณปฏิสังขรณ์และขึ้นทะเบียนเป็นมรดกของชาติ ฐานะของวัดถูกลดลงจากพระอารามหลวงลงเป็นวัดราษฎร์ และเรียกสั้นๆ ว่า **“วัดราชบัลลังก์”** นั่นเอง

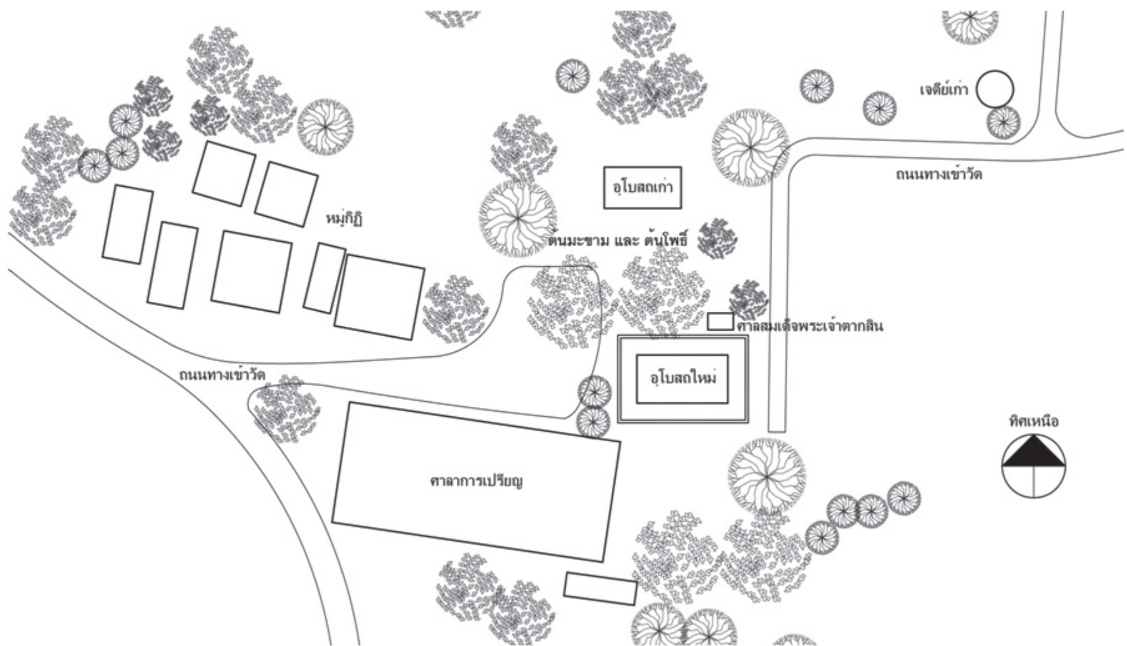


ภาพที่ 3: *แผนที่แสดงที่ตั้งวัดราชบัลลังก์ซึ่งอยู่ใกล้กับแม่น้ำประแส สะดวกต่อการเดินเรือออกสู่อ่าวไทย*



ภาพที่ 4: *ต้นมะขามและต้นโพธิ์ ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นสถานที่ฝังศพทหารจำนวนมาก*

โบราณสถาน และ โบราณวัตถุ ภายในวัดราชบัลลังก์



ภาพที่ 5: *ผังบริเวณ แสดงที่ตั้งอาคารสำคัญภายในวัดราชบัลลังก์*

1. อุโบสถเก่า อุโบสถเก่านี้ไม่ทราบปี พ.ศ. ที่สร้าง สันนิษฐานว่ามีอายุมาพร้อมกับวัดซึ่งสร้างราวสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายขณะเสียกรุงครั้งที่ 2 พ.ศ. 2310 (สนง. วัฒนธรรมจังหวัดระยอง อส.มศ., 2551) ซึ่งหลังคาพาไลด้านหน้า อาจจะมีการต่อเติมในภายหลัง

2. เจดีย์เก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นหลังพระอุโบสถ เป็นเจดีย์ทรงลังกาสูงกว่า 10 เมตร เดิมมีเสาไม้สูง ปลายเสาเป็นไม้แกะสลักรูปหงส์ประดับจำนวน 4 เสา ตั้งอยู่ล้อมเจดีย์ทั้ง 4 ทิศ ซึ่งอาจได้รับอิทธิพลจากศิลปะสถาปัตยกรรมแบบมอญ



ภาพที่ 6: *อุโบสถวัดราชบัลลังก์ก่อนการปรับปรุง*



ภาพที่ 7: *เจดีย์เก่าภายในวัดราชบัลลังก์*

3. พระพุทธรูปโครงหวายฉาบปูนปิดทอง ประดิษฐาน ภายในอุโบสถเก่า เป็นของพระราชทานจากสมเด็จพระเจ้าตากสิน



ภาพที่ 8: *พระพุทธรูปประธาน ในปัจจุบัน*



ภาพที่ 9: *พระพุทธรูปโครงหวาย ก่อนการบูรณะ*

4. บัลลังก์ที่ประทับ และตู้พระธรรมลายรดน้ำ หลังจากที่พระเจ้าตากสินได้สถาปนาเป็นพระมหากษัตริย์ พระองค์ทรงมอบหมายให้พระธรรมเจดีย์เจ้าอยู่นำบัลลังก์ที่ประทับของพระองค์มาถวายที่วัดนี้ พร้อมด้วยตู้พระธรรมลายรดน้ำ 1 ใบ ปัจจุบันบัลลังก์นี้ถูกเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติพระนคร



ภาพที่ 10: *บัลลังก์ที่ประทับ*

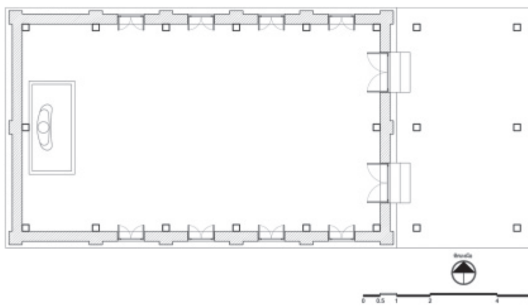
อุโบสถเก่า มรดกการผสานรูปแบบงานสถาปัตยกรรม

บทความนี้มุ่งเน้นศึกษาอุโบสถเก่านี้ เนื่องจากเป็นโบราณสถานที่เก่าแก่ที่สุดในวัด ตัวอาคารยังมีความสมบูรณ์ปรากฏรูปแบบสถาปัตยกรรมให้เห็นอย่างครบถ้วน สมควรแก่การศึกษาและวิเคราะห์ถึงคุณค่าศิลปสถาปัตยกรรม รูปแบบสถาปัตยกรรมของอุโบสถนี้ เป็นอาคารก่ออิฐถือปูน ผังมีขนาดกว้าง 6 เมตร ยาว 10.70 เมตร หลังคาทรงจั่วแบบไทยซ้อน 2 ชั้น 3 ตับ ประดับเครื่องลำยองไม้ มุขด้านหน้ามีหลังคาพาไลยื่นเป็นกันสาด โครงสร้างหลังคาเป็นไม้มุงด้วยกระเบื้องดินเผาหางมนไม่เคลือบ มีประตูทางเข้า 2 ช่อง ด้านข้างมีหน้าต่างด้านละ 4 ช่อง

เมื่อพิจารณารูปแบบสถาปัตยกรรมของอุโบสถแล้ว จะเห็นได้ค่อนข้างชัดเจนว่ารูปแบบตั้งแต่ฐานถึงหลังคามีความแปลกตา แตกต่างกับสถาปัตยกรรมไทยแบบภาคกลาง และหากพิจารณาแบบแยกส่วนจะพบว่า



ภาพที่ 11: *อุโบสถวัดราชบัลลังก์ปัจจุบัน*



ภาพที่ 12: *แผนผังอุโบสถ*

- **หลังคา** เป็นทรงจั่วซ้อนชั้นแบบไทย มีลักษณะผสมผสานอิทธิพลศิลปะสถาปัตยกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยา

- **เสาอาคาร** มีลักษณะเป็นเสาอิงรูปทรงสี่เหลี่ยมแนบกับผนัง มีบัวปูนปั้นปลายเสาและฐานเสา ช่วงกลางเสายกกรอบบัวตามแนวยาวของเสา มีลักษณะผสมผสานศิลปะสถาปัตยกรรมแบบยุโรปหรือตะวันตก

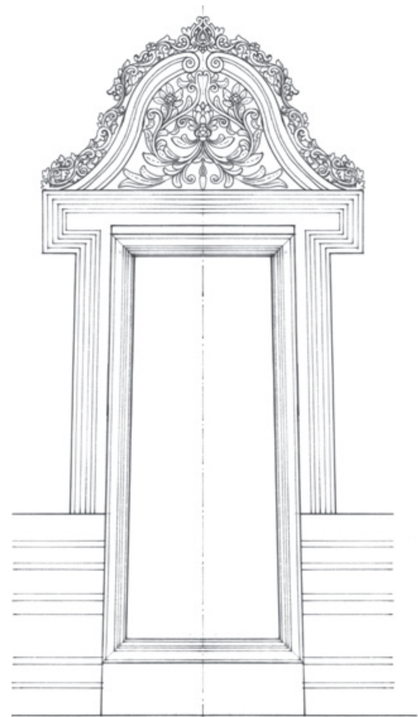
- **ซุ้มประตูและซุ้มหน้าต่าง** มีรูปแบบผสมผสานระหว่างศิลปะสถาปัตยกรรมไทยและศิลปะสถาปัตยกรรมจีน กล่าวคือ

ซุ้มประตู มีกรอบบัวรัดรอบคล้ายกรอบเช็ดหน้าประตูหน้าต่างเรือนไทย ส่วนซุ้มด้านบนมีรูปทรงโค้งประดับลวดลายปูนปั้นลายพฤกษชาติแบบจีน ประกอบด้วยดอกพุดตานและลายเครือเถา ผูกลวดลายได้อย่างอ่อนช้อยนุ่มนวล ดูโปร่งเบา งดงามยิ่งนัก เมื่อพิจารณาแล้ว จะเห็นว่าคุณค่าในงานออกแบบซุ้มประตูนี้เป็นงานสร้างสรรค์ที่แปลกตา เนื่องจากหากเป็นซุ้ม



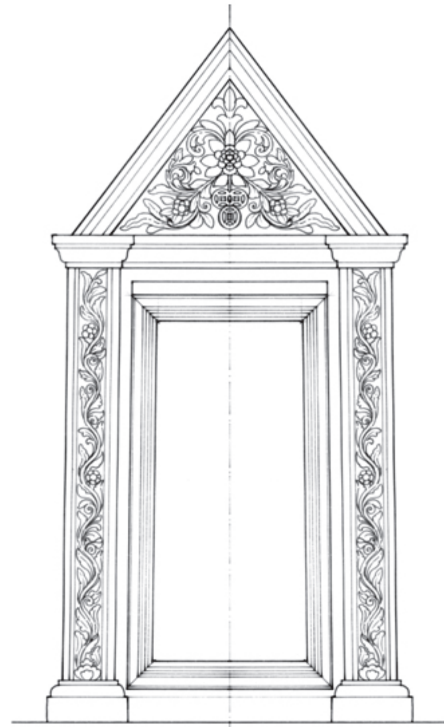
ภาพที่ 13: *รูปด้านข้างอุโบสถ แสดงเสาแนบแบบตะวันตก*

บันแถลงของไทยจะเป็นทรงจั่วแหลมประดับใบระกา หางหงส์ ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับซุ้มประตูนี้ได้ทำเป็นทรงโค้งประกอบลวดลายเครือเถาพฤกษชาติปูนปั้นคล้ายลายฉลุไม้ แทนที่ใบระกา อันถือเป็นรูปแบบเฉพาะตัวของอุโบสถหลังนี้



ภาพที่ 14: *ภาพลายเส้นซุ้มประตู*

ซุ้มหน้าต่าง มี 2 รูปแบบ คือ **แบบที่ 1** ซุ้มหน้าต่างทรงสามเหลี่ยม ภายในหน้าบันของซุ้มประดับตกแต่งด้วยดอกพุดตานที่ทำจากถ้วยชามประกอบปูนปั้นลายพฤกษชาติ ที่บริเวณกลางหน้าบันเป็นรูปเหรียญจีนโบราณ 3 เหรียญเป็นสัญลักษณ์มงคลของจีนในภาษาจีนเรียกว่า "กู่เฉียน" แปลว่า "ข้างหน้า" "ตามความเชื่อของชาวจีน รูตรงกลางหมายถึงดวงตาที่มองไปข้างหน้าและมองว่าประเทศจีนคือศูนย์กลางของโลก ฟ้านั้นคือลักษณะวงกลมตรงกลางเหรียญคือจีนที่แวดล้อมด้วยทิศทั้งสี่ที่เป็นรูปสี่เหลี่ยมนั่นเอง" (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2552) โดยรวมแล้วมีความหมายว่า ความเจริญก้าวหน้า เสารับซุ้มหน้าต่างเป็นลายปูนปั้นลวดลายเครือเถาพฤกษชาติ **แบบที่ 2** ซุ้มหน้าต่างทรงโค้งหยักภายในหน้าบันของซุ้มประดับตกแต่งด้วยดอกพุดตานที่ทำจากถ้วยชามประกอบปูนปั้นลายพฤกษชาติเช่นกัน บริเวณด้านบนตรงกลางเป็นรูปนกกระเรียน ในภาษาจีนเรียกว่า "เห้อ" ถือเป็นสัตว์มงคลที่มีปรากฏอยู่ในงานศิลปกรรมเกือบทุกประเภท เช่น จิตรกรรมภาพวาด ประติมากรรม และเครื่องเคลือบดินเผา ตามความเชื่อของชาวจีนเชื่อกันว่า นกกระเรียนเป็นสัตว์อายุยืน มีความหมายถึง ความมีอายุยืนยาว ความสามัคคี และความสุขอีกด้วย (ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล, 2552) เสาด้านข้างรับซุ้มหน้าต่างเป็นลายปูนปั้นลวดลายเครือเถาพฤกษชาติ



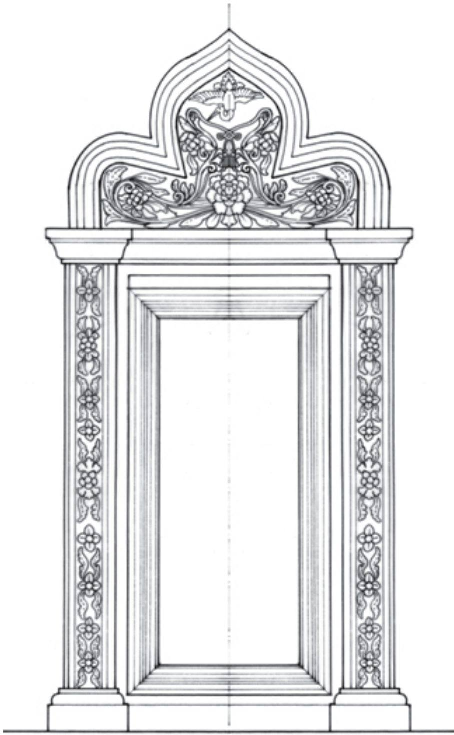
ภาพที่ 15: *ภาพลายเส้นซุ้มหน้าต่างแบบที่ 1*



ภาพที่ 16: *ภาพเหรียญมงคลจีน*
ที่มา : www.weloveshopping.com

บทวิเคราะห์เหตุและปัจจัยของอิทธิพลต่างชาติ ที่ส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมอุโบสถ

จากประวัติการสร้างวัดและอุโบสถที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าไม่ปรากฏหลักฐานแน่ชัดว่าสร้างเมื่อใด มี เพียงการสันนิษฐานเอาเท่านั้นว่าอาจสร้างตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลายหรือสร้างโดยสมเด็จพระเจ้าตากสิน อย่างไรก็ตามรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ปรากฏมีอิทธิพลของศิลปะจีนร่วมอยู่อย่างชัดเจน และที่สำคัญคือการประดับตกแต่งรูปสัญลักษณ์มงคลตามความเชื่อของชาวจีนนั้นทำให้สันนิษฐานได้ว่า การสร้างอุโบสถนี้ผู้มีอำนาจ



ภาพที่ 17: *ภาพลายเส้นซุ้มหน้าต่างแบบที่ 2*



ภาพที่ 18: *ภาพนกกระเรียน สัตว์มงคลของจีน*
ที่มา : www.oknation.net

ในการสั่งการอาจจะมีเชื้อสายจีนหรือช่างก่อสร้างเป็นช่างชาวจีน ซึ่งต้องการให้มีศิลปะแบบจีนผสมอยู่ด้วย ในส่วนเสาอาคารแบบตะวันตกนั้น ยังหามูลเหตุที่แน่ชัดไม่ได้ จึงขอวิเคราะห์ถึงที่มาของอิทธิพลจีนเป็นหลัก ซึ่งสามารถแบ่งการวิเคราะห์ได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

1. ชุมชนในเขตนี้เคยเป็นชุมชนของชาวจีน

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์พบว่า ไทยได้ติดต่อค้าขายทางเรือกับต่างชาติมาตั้งแต่ก่อนสมัยสุโขทัยโดยการค้าขายได้ดำเนินมาโดยตลอด โดยเฉพาะในสมัยกรุงศรีอยุธยามีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก แน่นอนกรุงศรีอยุธยาตั้งอยู่บนแผ่นดินใหญ่ย่อมไม่มีความชำนาญในการเดินเรือนักจึงต้องใช้บริการคนจีน คนจีนเหล่านี้จึงได้เข้ามาอยู่ในดินแดนชายฝั่งทะเลมาเป็นเวลานาน (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ, 2544) ซึ่งการเดินทางจากจีนมาไทยเพื่อเข้าสู่บริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยานั้นจะต้องผ่านชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เนื่องจากการเดินทางใช้เวลานานหลายเดือนจึงจำเป็นต้องหยุดพักที่เมืองท่าซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานของชาวจีนในเขตเมืองระยองและเมืองใกล้เคียง

มูลเหตุอีกประการหนึ่งซึ่งทำให้เกิดการตั้งถิ่นฐานของคนจีนในบริเวณนี้ คือ เมื่อสิ้นยุคกรุงธนบุรี ทหารของสมเด็จพระเจ้าตากสินทั้งไทยและจีนที่มาจากเมืองชลบุรี ระยอง แกลง จันทบูร และตราด เดินทางกลับบ้านเกิดเพื่อประกอบอาชีพตามเดิม ซึ่งทหารชาวจีนเหล่านี้ได้สร้างครอบครัวและเป็นบรรพบุรุษของคนจีนในเขตนี้จนถึงทุกวันนี้ (จรีวรรณ รัตนประยูร ชุมเปีย, 2552)

2. สมเด็จพระเจ้าตากสินมีเชื้อสายจีนและมีความสัมพันธ์อันดีกับจีน

สมเด็จพระเจ้าตากสินทรงถือกำเนิดจากบิดามารดาที่เป็นสามัญชน บิดาเป็นคนจีน มารดาเป็นคนไทย พระองค์จึงถือเป็นผู้มีเชื้อสายไทยและจีนตั้งแต่กำเนิด ต่อมาระหว่างรับราชการพระองค์ทรงมีความสัมพันธ์อันดีกับจีน โดยเฉพาะเมื่อครั้งเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 พระองค์

ส่งหนังสือขอความช่วยเหลือถึงพระเจ้าเฉียนหลงประเทศจีน พระเจ้าเฉียนหลงก็ได้จัดส่งทหารจีนพร้อมทั้งเสบียงอาวุธยุทโธปกรณ์และเสื้อผ้าพร้อมเรือสำเภาจำนวนมากมาให้ ขึ้นที่บางปลาสร้อย (ชลบุรี) ระยองและจันทบุรี (จรีวรรณ รัตนประยูร ชุมเปีย, 2552) ด้วยเหตุทั้งหลายเหล่านี้อาจเป็นส่วนสนับสนุนที่มาของรูปแบบอุโบสถเพราะหากพระองค์ทรงสถาปนาวัดราชบัลลังก์หรือแม้แต่บูรณปฏิสังขรณ์ ก็อาจจะผสมผสานศิลปะจีนเข้าไว้ตามพระราชนิยมของพระองค์ ตัวอย่างที่ช่วยส่งเสริมเหตุผลนี้ได้ดีคือ พระตำหนักเก๋งจีนคู่ในพระราชวังเดิม ซึ่งเล่าลือกันว่าเคยเป็นที่ประทับของสมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี (สันติ เล็กสุขุม, 2550)

บทสรุป คุณค่าศิลปสถาปัตยกรรม อุโบสถวัดราชบัลลังก์

ในอดีตวัดราชบัลลังก์นี้น่าจะเป็นวัดที่มีความเจริญรุ่งเรืองและงดงามมากวัดหนึ่งในดินแดนชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก เห็นได้จากข้อมูลและบทวิเคราะห์ถึงมูลเหตุและปัจจัยที่ก่อเกิดเป็นศิลปสถาปัตยกรรมแบบผสมผสานความหลากหลายทางวัฒนธรรม ประกอบกับการให้ความสำคัญในระดับสถาบันพระมหากษัตริย์อย่างต่อเนื่อง หากแต่กาลเวลาที่ยาวนานทำให้วัดถูกทิ้งร้าง จนถูกลืมและไม่ได้รับความสนใจจากสังคม อย่างไรก็ตามรูปแบบสถาปัตยกรรมของอุโบสถก็แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างไทยกับต่างชาติ และที่สำคัญคือได้เกิดการสร้างสรรค์ศิลปสถาปัตยกรรมรูปแบบใหม่ในดินแดนแห่งนี้

การศึกษานี้ยังไม่อาจสรุปได้ว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมของอุโบสถวัดราชบัลลังก์นี้จะเป็นตัวแทนแสดงถึงอัตลักษณ์สถาปัตยกรรมในเขตนี้ได้ เพราะเป็นเพียงการศึกษาเบื้องต้น ซึ่งยังมีวัดอีกหลายวัดในเขตจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด ที่มีความน่าสนใจ สมควรทำการศึกษาในลำดับต่อไป เพื่อเป็นการขยายผลต่อยอดองค์ความรู้ให้ได้ผลการศึกษาที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

กระทรวงศึกษาธิการ. กรมศิลปากร. สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณธสถานแห่งชาติ. 2544. **ประวัติศาสตร์การพาณิชย์นาวีไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สมาพันธ์.

จรรยา ประชิตโรมรัน, พลตรี. 2543. **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จรีวรรณ รัตนประยูร ชุมเปีย. 2552. **สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชกับวัดราชบัลลังก์.** ชลบุรี: มนตรี.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. 2544. **สยามพาณิชย์.** พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโตโยต้าประเทศไทย.

ปิยะแสง จันทรวงศ์ไพศาล. 2552. **108 สัญลักษณ์จีน.** กรุงเทพฯ: วี.พริ้นท์ (1991).

ศรีศักร วัลลิโภดม. 2545. **อารยธรรมฝั่งทะเลตะวันออก.** พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: มติชน.

สันติ เล็กสุขุม. 2550. **ความสัมพันธ์ จีน–ไทย โยงใยในลวดลายประดับ.** กรุงเทพฯ: ฟิสิกส์เซ็นเตอร์.

สุจิตต์ วงษ์เทศ. 2550. **แผนที่ประวัติศาสตร์ (สยาม) ประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: มติชน ปากเกร็ด.

________. 2544. **อยุธยายศยิ่งฟ้า.** พิมพ์ครั้งแรก. กรุงเทพฯ: พิฆเณศ พริ้นติ้ง เซ็นเตอร์.

สุชาติ เถาทอง. 2554. **จิตรกรรมฝาผนังริมฝั่งทะเลภาคตะวันออกของไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อนงคณา มานิตพิสิฐกุล. 2545. **ไทยกับจีนและญี่ปุ่นสมัยอยุธยา.** พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.